

УНИВЕРЗИТЕТ У ИСТОЧНОМ САРАЈЕВУ

ПРЕПОРУКЕ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ СЕКСУАЛНОГ УЗНЕМИРАВАЊА

Садржај

УВОД.....	3
СУБЈЕКТИ НА КОЈЕ СЕ ПРЕПОРУКЕ ПРИМЈЕЊУЈУ	4
СЕКСУАЛНО УЗНЕМИРАВАЊЕ: ДЕФИНИЦИЈЕ	5
ИНТЕРНА ПРОЦЕДУРА ЗА ПРЕВЕНТИВНО ДЈЕЛОВАЊЕ.....	7
САВЈЕТНИК ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ СЕКСУАЛНОГ УЗНЕМИРАВАЊА	9
ШТА УРАДИТИ УКОЛИКО СМАТРАТЕ ДА СТЕ ИЗЛОЖЕНИ СЕКСУАЛНОМ УЗНЕМИРАВАЊУ	9
СПРОВОЂЕЊЕ ИНТЕРНЕ ПРОЦЕДУРЕ	10
АКТИВНОСТИ ПРЕВЕНТИВНОГ ДЈЕЛОВАЊА КОЈЕ ПРЕДУЗИМА УНИВЕРЗИТЕТ	12

ПРЕПОРУКЕ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ СЕСУАЛНОГ УЗНЕМИРАВАЊА

УВОД

Препорукама за превенцију сексуалног узнемиравања Универзитета у Источном Сарајеву исказује се посвећеност принципима равноправности полова и стварању атмосфере узајамног поштовања у којој студенти, академско особље и запослени раде и стичу знања. Препоруке се заснивају на Закону о забрани дискриминације у Босни и Херцеговини,¹ Закону о равноправности полова Босне и Херцеговине,² Закону о високом образовању Републике Српске,³ и Закону о раду Републике Српске.⁴

Сви студенти, академско особље и запослени на високошколској установи дијеле одговорност за превенцију сексуалног узнемиравања на универзитету. Дужност универзитета је да упозна све студенте и запослене са политиком нетолеранције према сексуалном узнемиравању, те да Препоруке учини широко доступним. Високошколска установа ће спроводити активности превенције сексуалног узнемиравања и одговорити благовремено и без одгађања на пријаве у вези са сексуалним узнемиравањем, узимајући у обзир да се пријаве подносе у доброј вјери.

Универзитет ће редовно предузимати радње превентивног карактера,

1 Закон о забрани дискриминације (Службени гласник БиХ, бр. 59/09 и 66/16). Забрана дискриминације примјењује се на све јавне органе, као и на сва физичка или правна лица, и у јавном и у приватном сектору, у свим областима, а нарочито у области запослења, чланства у професионалним организацијама, образовања, обуке, становања, здравства, социјалне заштите, добара и услуга намијењених јавности и јавним мјестима, те обављања привредних активности и јавних услуга.

2 Закон о равноправности полова у БиХ (Службени гласник БиХ, бр. 16/03, 102/09 и 32/10), чл. 11, ст. 3. Надлежне власти, образовне институције и друга правна лица обезбиједиће ефикасне механизме заштите против дискриминације и сексуалног узнемиравања и неће предузимати никакве дисциплинске или друге казнене мјере према лицу, због чињенице да се он/она жалио/ла на дискриминацију, узнемиравање, или сексуално узнемиравање, или је свједочио/ла о дискриминацији, узнемиравању, или сексуалном узнемиравању.

3 Закон о високом образовању (Службени гласник Републике Српске, бр. 73/10, 104/11, 84/12, 108/13, 44/15, 90/16 и 31/18).

4 Закон о раду (Службени гласник Републике Српске, бр. 1/16).

тако што ће обавјештавати студенте, академско особље и запослене на универзитету о постојању интерних механизма за превенцију сексуалног узнемиравања, тј. Препорука.

Препоруке садрже четири дијела:

1. Субјекти на које се Препоруке примјењују;
2. Сексуално узнемиравање: дефиниције;
3. Интерне процедуре и поступак именовања савјетника;
4. Опис активности превентивног дјеловања које предузима факултет.

СУБЈЕКТИ НА КОЈЕ СЕ ПРЕПОРУКЕ ПРИМЈЕЊУЈУ

Препорукама о превенцији сексуалног узнемиравања ближе се одређују појмови сексуалног узнемиравања, забрана таквог понашања, мјере спречавања и поступци заштите лица од сексуалног узнемиравања, а све с циљем изградње и очувања начела академских слобода, једнаких могућности и услова студирања, поштовања интегритета и људског достојанства свих учесника у процесу високошколског образовања.

Препоруке се односе на интерна поступања за превентивно дјеловање по питањима сексуалног узнемиравања између запослених на Универзитету, као и студената. Препоруке се односе и на поступке заштите и мјере спречавања сексуалног узнемиравања између особља организационе јединице и студената у вези са понашањем у просторијама организационе јединице, те у оквиру програма које Универзитет организује, подржава или у којима учествује.

Запослено лице је лице у радном односу и лице које је ангажовано на раду ван радног односа на Универзитету, у складу са Законом о високом образовању и Законом о раду. Студент је лице које је уписано на високошколску установу и које студије похађа редовно, ванредно или учењем на даљину, у складу са Законом о високом образовању. Препоруке се односе и на лица која су у поступку уписа на студијске програме Универзитета, као и учеснике програма које Универзитет организује, подржава или у којима учествује.

СЕКСУАЛНО УЗНЕМИРАВАЊЕ: ДЕФИНИЦИЈЕ

Да би постојало сексуално узнемиравање, потребно је да се ради о нежељеном понашању. Нежељено понашање је понашање које лице на које је овакво понашање усмјерено није изазвало или тражило, те га је сматрало понижавајућим или увредљивим. Питање да ли је понашање у конкретном случају нежељено је субјективно – и процјењује се из перспективе лица које се осјећа узнемирено. Према томе, овакво понашање постоји независно од тога да ли лице које је учинило такво понашање има спознају о нежељеном карактеру предузете радње. Небитно је да такво понашање другима није непожељно, или је раније прихватано у датом радном окружењу.

Сексуално узнемиравање може да буде вертикално – између надређеног и подређеног лица (нпр. студент – професор) и хоризонтално – између лица гдје није присутан однос надређености, односно подређености (између радних колега, између студената).

Сексуално узнемиравање је нежељено/непримјерено понашање сексуалне природе, због кога се одређено лице осјећа увријеђено, понижено или застрашено. Нежељено понашање мора да садржи сексуални елемент, конотацију или импликацију како би се оквалификовало као понашање сексуалне природе. Сексуално узнемиравање може да се састоји од различитих облика вербалног, невербалног или физичког понашања сексуалне природе које лице које је изложено овом понашању не жели.

У наставку текста дати су примјери понашања која могу да се подведу под сексуално узнемиравање.

Вербално понашање односи се на ријечи односно звукове које лице исказе или изрази, а може да их исказе усменим односно писаним путем. Примјери вербалног понашања, између осталог, су:

- Захтијевање додира, загрљаја;
- Упућивање сексуалних приједлога;
- Упућивање увреда, коментара, опаски или алузија сексуалне природе;

- Нежељени позиви на састанке, флертовање или тражење сексуалног односа или сексуалних услуга;
- Нежељена питања о сексуалном животу;
- Упућивање увредљивих вицева, сексуалних шала и добацавање;
- Коментарисање нечије сексуалне (не)привлачности;
- Писање сексуално експлицитних или сугестивних порука (СМС и е-порука) или писама;
- Ширење сексуалних гласина (укључујући и онлајн);
- Условљавање остваривања користи и напредовања на послу сексуалним услугама;
- Пријетње кажњавањем лица које одбија удовољити сексуалним понудама.

Невербално понашање обухвата сва понашања, односно изразе од стране лица, који не обухватају ријечи односно звукове, на примјер изразе лица, покрете тијелом или симболе. Невербално понашање обухвата, али се не ограничава на:

- Гестикулације и инсинуације које упућују на имитацију сексуалног односа;
- Излагање, приказивање или слање порнографије, сексуално експлицитних слика, карикатура, постера или других сексуалних слика (укључујући и онлајн).

Физичко понашање односи се на свако сексуално понашање лица, које укључује контакт с тијелом лица које је изложено нежељеном понашању. Физичко понашање обухвата, али се не ограничава на:

- Додире сексуалне природе, загрљаје, пољупце;
- Штипање, миловање, ударање, стискање другог лица;

- Непотребне физичке контакте с тијелом другог лица и непотребну блискост (инвазија личног простора);
- Физичко насртање.

ИНТЕРНА ПРОЦЕДУРА ЗА ПРЕВЕНТИВНО ДЈЕЛОВАЊЕ

Сви студенти, академско особље и запослени на факултету дијеле одговорност за превенцију сексуалног узнемиравања на високошколској установи. Дужност Универзитета је да упозна све студенте и запослене са политиком нетолеранције према сексуалном узнемиравању, те да Препоруке учини широко доступнима. Циљеви интерне процедуре су заустављање и спречавање сексуалног узнемиравања на Универзитету. Сврха процедуре као такве јесте да запосленима односно студентима омогући рјешавање различитих ситуација прије него што оне достигну ниво противправног понашања или кршења етичких кодекса, односно правила понашања образовних институција у којима раде/студирају.

1. Интерна процедура, наставном особљу, запосленима и студентима пружа прилику да проблем нежељеног понашања рјешавају на повјерљив, непријетећи и споразуман начин. Повјерљиво рјешавање пријава нежељеног понашања доприноси одржавању академског и пријатељског окружења, уз вјероватноћу да ће лица укључена у интерну процедуру моћи наставити да раде/студирају заједно.
2. Интерна процедура не подразумева предузимање радњи чији је основни циљ утврђивање постојања узнемиравања, нити радње које упућују на истрагу. Интерна процедура такође не предвиђа санкције за лица која испољавају наводно нежељено понашање.
3. Препоруке за превенцију сексуалног узнемиравања заснивају се на претпоставци да лица изложена оваквом понашању првенствено желе да наведено понашање престане како би могла наставити да раде или студирају у пријатној и професионалној атмосфери. У случају

појаве нежељеног понашања, лицу које је изложено таквом понашању препоручује се покретање интерне процедуре за рјешавање нежељеног понашања. У случајевима сексуалног узнемиравања, ниједна одредба ових препорука не може да се тумачи као ограничавање или умањивање права на вођење дисциплинског, кривичног или грађанског поступка.

4. Против лица која злоупотребљавају интерну процедуру или лажно пријављују сексуално узнемиравање савјетнику, биће покренут дисциплински поступак у складу са позитивним прописима.
5. Интерна процедура је процес који служи лицу које је изложено наводном нежељеном понашању да овакво понашање заустави у доброј вјери. Осим овога, примјеном интерне процедуре показује се и посвећеност образовне институције (кроз поступање савјетника за превенцију сексуалног узнемиравања) да предузме кораке ка разрјешењу ситуације нежељеног понашања, те да ради на превенцији.
6. Лице које је изложено наводном нежељеном понашању и лице које испољава наводно нежељено понашање неће трпјети никакве посљедице због учествовања у интерној процедури.
7. Универзитет, као ни било које запослено лице односно студент неће предузимати мјере или радње које производе негативне посљедице према запосленом лицу и/или студенту који се жалио на постојање нежељеног понашања, и који је покренуо интерну процедуру. Уколико било које запослено лице и/или студент предузме осветољубиве радње према лицу које је покренуло интерну процедуру, такве радње ће се третирати као посебан облик узнемиравања, с могућношћу санкционисања релевантним поступком Универзитета.
8. Укључене стране ће вјероватно и даље бити у међусобном контакту, те интерна процедура служи лицу које сматра да је изложено нежељеном понашању да одржи професионалан однос.

САВЈЕТНИК ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ СЕКСУАЛНОГ УЗНЕМИРАВАЊА

Интерну процедуру за рјешавање сексуалног узнемиравања спроводи савјетник за превенцију сексуалног узнемиравања. Савјетника именује Сенат Универзитета на период од четири (4) године. За обављање послова савјетника одредиће се лице које ужива поштовање на Универзитету и које приступа комуникацији са колегама на пристојан и повјерљив начин. Након именованја, Универзитет обавјештава све запослене и студенте о именованју савјетника, уз образложење како са њим контактирати.

ШТА УРАДИТИ УКОЛИКО СМАТРАТЕ ДА СТЕ ИЗЛОЖЕНИ СЕКСУАЛНОМ УЗНЕМИРАВАЊУ

Лица која сматрају да су била или да су изложена нежељеном понашању охрабрују се да се директно обрате лицу које испољава нежељено понашање – било лично, у писменом облику или телефоном – како би му дала до знања да је предметно понашање нежељено, да их вријеђа, ствара нелагодност или утиче на обављање свакодневних активности. Овим лицима се препоручује да воде евиденцију о томе када и на који начин су оствариле контакт и каква је била његова садржина. Лица којима је неугодно да се директно обрате лицу које испољава нежељено понашање, или директно обраћање није резултовало престанком испољавања нежељеног понашања, могу да затраже помоћ савјетника.

СПРОВОЂЕЊЕ ИНТЕРНЕ ПРОЦЕДУРЕ

Интерна процедура је строго повјерљива и на повјерљивост се обавезује савјетник, лице које наводно испољава нежељено понашање, те лице које се обраћа за рјешавање проблема нежељеног понашања. Подаци и детаљи разговора који произађу у вези са спровођењем интерне процедуре чуваће се у строгој повјерљивости.

1. Интерна процедура се покреће искључиво на основу усменог или писаног обраћања савјетнику лица које тражи рјешење због изложености нежељеном понашању.
2. Иако сврха интерне процедуре није чињенично доказати или потврдити представља ли предметно понашање сексуално узнемиравање, приликом разговора, лицу које наводно испољава нежељено понашање уручује се примјерак Препорука.
3. Лице које је изложено наводном нежељеном понашању може да се обрати савјетнику за рјешавање нежељеног понашања у року од 30 дана од дана сазнања за повреду права, односно од посљедње радње нежељеног понашања уколико се дешава у континуитету, а најдаље у року од шест (6) мјесеци.
4. У случају када је савјетник обавијештен о нежељеном понашању од стране трећег лица које дјелује у повјерењу и с добром намјером или путем анонимне пријаве, предузеће превентивне радње посредног карактера с циљем додатног подизања свијести колектива организационе јединице о штетности сексуалног узнемиравања по лице и цјелокупну организацију. За ову потребу, могуће је да се предузму сљедеће радње: да се организује заједнички састанак свих запослених/студената на којем ће тема бити превенција сексуалног узнемиравања; да се Препоруке још једном објаве на огласној плочи или да се пошаљу свима у организационој јединици.
5. Савјетник ће, по пријему захтјева за помоћ, обавијестити лице изложено нежељеном понашању о његовим правима – укључујући информацију о могућности улагања притужбе за кршење етичког кодекса, односно

прописа о дисциплинској одговорности, подношењу пријаве о извршеном кривичном дјелу надлежном тужилаштву у складу са Законом о равноправности полова у БиХ, као и о покретању других поступака заштите права.

6. Савјетник ће обавијестити лице које испољава наводно нежељено понашање да је такво понашање нежељено за лице које се обратило за помоћ и доставиће повратну информацију лицу које се обратило за помоћ без одлагања, а најкасније у року од седам (7) дана од обраћања, а у ријетким случајевима када то није могуће, у року од 30 дана.
7. Савјетник ће јасно обавијестити лице које наводно испољава нежељено понашање о сљедећем: предметно понашање је нежељено из перспективе лица на које је усмјерено, те се стога тражи заустављање таквог понашања. Такође, лице које испољава нежељено понашање обавијестиће се о вођењу повјерљиве евиденције, односно документовању спровођења интерне процедуре. Осим овога, лице које испољава нежељено понашање обавијестиће се о могућностима изјашњавања, односно пружања образложења о предметном понашању.
8. Савјетник ће обавијестити лице које је изложено нежељеном понашању да може поновно да се обрати уколико се нежељено понашање настави или уколико дође до одмазде након што је савјетник обавијестио лице које испољава овакво понашање о његовом нежељеном карактеру. У случају поновног обраћања, савјетник ће пружити додатне информације о могућности покретања других поступака заштите.
9. О свим предузетим радњама у вези са примјеном интерне процедуре савјетник води службену евиденцију повјерљиве природе на вјеродостојан начин. Приступ наведеној евиденцији имаће искључиво савјетник, који је у обавези да води рачуна о сигурности евиденције. Изузетно, евиденција може да буде доступна овлашћеним лицима у складу са важећим законима.

10. Наведена евиденција укључује:

- 1) Датум и начин обраћања;
- 2) Име и презиме и друге релеванте податке лица које се обраћа;
- 3) Име и презиме и друге релеванте податке лица које наводно испољава нежељено понашање;
- 4) Кратак опис наводног нежељеног понашања;
- 5) Датум и кратак опис обавјештења које је уручено лицу које наводно испољава нежељено понашање;
- 6) Све друге предузете радње.

АКТИВНОСТИ ПРЕВЕНТИВНОГ ДЈЕЛОВАЊА КОЈЕ ПРЕДУЗИМА УНИВЕРЗИТЕТ

Образовне институције обавезне су да обезбиједи упознавање са Препорукама и интерном процедуром за сва запослена лица и студенте.

Образовне институције обавезне су јавно истаћи едукативно-промотивни материјал унутар својих институција с циљем подизања свијести запослених и студената о Препорукама и интерној процедури, односно о потреби превенције сексуалног узнемиравања.

Савјетници су обавезни да прођу специјализовану обуку у року од три мјесеца од дана именовања на позицију, с циљем јачања сопствених капацитета у обављању дужности. Након што се неопходна инфраструктура за спровођење обука успостави, образовне институције су појединачно и/или у сарадњи с другим образовним институцијама обавезне да омогуће својим запосленима могућност похађања обука на тему превенције сексуалног узнемиравања.

Важно је да лица која буду вршила обуке добро познају тематику равноправности полова. Стога, лица која задовољавају критеријуме да

пружају обуке о превенцији сексуалног узнемиравања су: лица која су прошла специјализовану обуку у вези са сексуалним узнемиравањем, те савјетници за превенцију сексуалног узнемиравања у образовним институцијама који су едуковани у пољу сексуалног узнемиравања.

Програми обуке о сексуалном узнемиравању треба да покрију и обраде: релевантне законске прописе, дефиниције и облике, узроке и посљедице сексуалног узнемиравања, те детаљно упознавање са интерном процедуром. Додатно, програми обуке треба да обраде и технике рјешавања проблема нежељеног понашања. Ови програми обуке биће осмишљени и реализовани према потреби.

